

зробить його конкурентноспроможним, життєздатним та самоокупним, створить сприятливий клімат для споживача та зацікавленість для інвесторів.

1. Кусков А.С., Лысикова О.В. Курортология и оздоровительный туризм: Учеб. пособие. – Ростов н./Д.: Феникс, 2004. – 320 с. 2. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). – 2-е вид., перероб. та доповн. – К.: Альтерпрес, 2003. – 436 с. 3. Максаковский В.П. Историческая география мира: Учебное пособие. – М.: Экопрос, 1999. – 4. Мацола В.І. Рекреаційно-туристичний комплекс України. – Львів, 1997. – 259 с. 5. Рутинський М.Й. Рекреаологія з основами курортології. Ч. I. Теоретичні засади: Курс лекцій / За ред. М. Мальської. – Львів: Фенікс, 2004. – 68 с. 6. Стратегія розвитку транскордонного співробітництва в Карпатському регіоні “Карпати 2004-2011” (Проект). 7. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: монографія. 2-е видання. – К.: КНТЕУ, 2009. – 463 с. 8. Ткаченко Т.І., Мельниченко С.В. Світові тенденції розвитку туризму // Вісник КНТЕУ. – К.: -КНТЕУ.- 2004.-№6.- с.83-89 9. Медяник А.М. SPA-технології у відновлювальній медицині та курортології в Україні// SPA і Wellness- стратегія розвитку: матеріали міжнародного наукового фестивалю. – К.:КНТЕУ, 2009. –с.94-97 10. Weston S.A. Commercial Recreation and Tourism: An Introduction to Business Oriented Recreation. – N.-Y.: Brown and Benchmark, 1996. 16. Wolfgang Nahrstedt «Leisure and Wellness: Health Tourism in Europe».- Bielefeld Ifka, 2007

УДК 911(477.86):338.48

Закутинська І.І.

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В МЕЖАХ ПРИМІСЬКОЇ ЗОНИ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА

Туристично-рекреаційна галузь є стратегічним напрямком розвитку туристичної інфраструктури в межах приміської зони Івано-Франківська. За останні роки спостерігається позитивна динаміка зростання кількості туристів в межах регіону. Будучи одним із перспективних туристичних регіонів держави, Прикарпаття займає важливе місце на українському туристичному ринку. Туристична індустрія території сприяє підвищенню зайнятості населення, розвитку ринкових відносин, міжнародному співробітництву, збереженню екологічної рівноваги.

Touristic and recreational field is a strategic direction in the development of touristic infrastructure within the suburban zone in Ivano-Frankivsk. In recent years a positive dynamics in the growth of the quantity of tourists in the region is observed. Being one of the prospective touristic regions of Ukraine Precarpathia plays an important role in the Ukrainian touristic market. Touristic industry on this territory contributes to the increase of people's employment, development of market relations, international cooperation and preservation of ecological balance.

Постановка проблеми. Сьогодні туризм є однією з найдинамічніших галузей сфери послуг. У багатьох країнах світу вона займає важливе місце у економіці, відіграє значну роль у формуванні ВВП, створенні додаткових робочих місць і забезпеченні зайнятості населення, активізації зовнішньоторгівельного балансу. Отже, туризм впливає на такі ключові галузі економіки, як: транспорт і зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів народного споживання тощо. Зрештою, він виступає своєрідним каталізатором соціально-економічного розвитку регіону.

Розвиток туризму поліпшує інвестиційне середовище, стає джерелом поповнення державного та місцевих бюджетів, сприяє поступові галузей економіки, які пов'язані із туризмом. Він відіграє значну роль у збільшенні валютних надходжень і споживчого попиту, поліпшенні структури економіки, зміцненні економічного співробітництва між регіонами, підвищенні якості життя. Тому для науковців стає нагальним вивчення можливостей просування національного і регіонального туристичного продукту на європейський ринок та залучення до європейського інформаційного простору. Необхідним є також переймання передового досвіду організації туристичної діяльності, посилення євроінтеграційних процесів у нашій державі та регіоні, а, загалом – розвиток співробітництва з Європейським Союзом. За своїм туристично-рекреаційним потенціалом Івано-Франківська область, має всі можливості для перетворення в один з провідних туристичних центрів Європи.

Актуальність теми дослідження. Як Україна, так і Карпатський регіон, можуть пропонувати різноманітні види відпочинку, оскільки останній має незабруднене довкілля, зокрема чисте повітря, ріки, гори, сільські місцевості, а також – музеї, сакральні споруди та інші пам'ятки архітектури, де збережені національні традиції. Такі риси притаманні не багатьом регіонам Європи. В Україні ж найпопулярнішими туристичними регіонами є Крим, Причорномор'я, Придністер'я, Поділля, Волинь, міста Київ, Одеса і зокрема, Передкарпаття. Серед них особливо слід виділити Івано-Франківську область, яка має велику популярність серед туристів, завдяки своїм чисельним природним і культурно-історичним пам'яткам, тому туристично-рекреаційна галузь – стратегічний напрям розвитку економіки Івано-Франківщини.

За своїм туристично-рекреаційним потенціалом, за рівнем забезпеченості природними та історико-культурними ресурсами, що здатні генерувати значне туристичне зацікавлення у вітчизняних та іноземних туристів, область займає одне з провідних місць в Україні. Географічне розташування Івано-Франківської області у центрі Європи та поряд із країнами ЄС сприяє організації туристичної пропозиції, розвитку співпраці з партнерами у сфері модернізації інфраструктури, в тому числі транспортної, з використанням європейських джерел фінансування. Культурні особливості регіону мають чітку проєвропейську орієнтацію, адже територія області століттями перебувала у сфері впливу європейського культурного простору (Київської Русі, Галицько-Волинської держави, Речі Посполитої, Австрії, Австро-Угорщини, Польщі). Мешканці Івано-Франківської області зберегли яскраву власну історію та традиції державності. Виразні регіональні риси її населення, панєвропейські культурні орієнтації, мовні та культурні особливості – це ті переваги, на яких базується перспективний розвиток регіону як туристичного.

Для повноцінного функціонування туристично-рекреаційного комплексу поряд з існуванням рекреаційних територій у природно-визначених місцях (горах, річках, озерах тощо) доцільно звернути увагу на т.зв. приміські зони, на забезпечення їх рекреаційними об'єктами і об'єктами, що за-

ймаються обслуговуванням туристів. Іншими словами, йдеться про формування районів туристської (рекреаційної) спеціалізації, якими повинні стати приміські території Івано-Франківської області. Їхніми осередками, а, власне, осередками туристичного тяжіння можуть і змушені виступати не тільки районні, але й обласні центри. Саме вони, поряд із прилеглими природними територіями, стають привабливим місцем для відпочинку. Виходячи з цього, дослідження рекреаційних особливостей приміської зони м. Івано-Франківська є, на даний час, актуальним завданням.

Аналіз останніх публікацій. Вивченням туристично-рекреаційного потенціалу Івано-Франківщини присвячені праці багатьох вчених. Зокрема, проблематикою туристичної інфраструктури Карпатського регіону займаються науковці Інституту регіональних досліджень НАН України (м.Львів), Львівського, Прикарпатського та Чернівецького університетів. Над науковою проблематикою розбудови курортно-рекреаційної інфраструктури регіону працюють В.Гетьман, [1] В.Мацола, О.Любіцева, М.Мальська, П.Жук, Л.Гринів, О.Стецюк та інші. дослідники. Варто також відзначити доробки в цих наукових напрямках О.Адаменка, Б.Голояда, М.Приходька, Г.Довгополої, В.Клапчука., С.Шепетюк та ін. Проте існує необхідність їх подальшого вдосконалення, виявлення нових джерел.

Постановка завдання і мета статті. Виходячи з великого природно-рекреаційного і туристичного потенціалу, яким володіє Івано-Франківська область, нами було поставлено за мету охарактеризувати сучасний стан її туристичної інфраструктури, а також визначити можливі шляхи подальшого розвитку останньої, загалом та в межах 30 кілометрової приміської зони Івано-Франківська, що охоплює простір близько 2800 км² (приблизно $\frac{1}{5}$ площі). На цій території знаходиться 198 населених пунктів (26,6% до всіх поселень області), в т.ч. 5 міст (Івано-Франківськ, Галич, Калуш, Тисмениця, Тлумач), або 33,3% до всіх міст області і 5 селищ міського типу (Отинія, Богородчани, Лисець, Єзупіль, Войнилів), або 20,8% до всієї їхньої обласної кількості. Вони адміністративно належать до Івано-Франківської міської ради, Тисменицького, крайніх північних частин Богородчанського, Надвірнянського, Коломийського, північна частина Рожнятівського, східної і південно-східної частини Калуського, південної частини Галицького і західної частини Тлумацького районів.

Виклад основного матеріалу. В Івано-Франківській області за останні п'ять років спостерігається зростання кількості туристів. Однак частка внутрішніх туристів (98,7 %) у регіоні значно переважає частку іноземних (1,3 %) [2, с. 49-50]. За результатами статистичних показників, найбільша кількість туристів приїжджає задля службової, ділової мети, бізнесу та навчання. Їхня питома вага сягає близько 70,0 % до загальної кількості тих, яких спроможна прийняти область. Адже за науковими дослідженнями рекреаційна місткість Івано-Франківської області складає понад 2 млн. осіб. Однак незадовільною є ситуація з іноземним туризмом, який економічно найвигідніший. Незважаючи на широку «географію» туристів, що прибувають до регіону, більшість складають туристи з колишнього СРСР, і, в першу

чергу, з Росії та Молдови. Щодо інших країн, то найчастіше регіон відвідують туристи з Польщі, Німеччини, Італії. Зростає кількість туристів із Канади та США [2, с. 50].

Об'єктивно регіон дослідження має всі передумови для інтенсивного розвитку внутрішнього та іноземного туризму, зокрема, цьому сприяють особливості географічного розміщення та рельєфу, сприятливий клімат, багатство природного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалів. Тим більше, що розширення міжнародних зв'язків відкриває великі можливості для просування туристичного продукту області на світовому ринку, залучення до світового інформаційного простору, передового досвіду організації туристичної діяльності. Однак проблемним на сьогодні в межах приміських зон Івано-Франківська є неефективне та нераціональне використання ресурсів, невідповідність рівня розвитку туристичної індустрії наявному потенціалові. Це, насамперед, нестача розвиненої інфраструктури, низька якість обслуговування, недостатність якісної реклами та глибинної інформації про туристичні послуги, відсутність повноцінної, адаптованої до Європейських інтеграційних процесів регіональної політики розвитку туризму. Недостатньо використовується потенціал для розвитку туризму в сільській місцевості – як важливий засіб зменшення безробіття та подолання бідності в регіоні.

Протягом останніх років туристична галузь в області динамічно розвивається. Наявна база санаторно-курортних та оздоровчих закладів усіх форм власності дає можливість нарощувати лікувально-оздоровчі, туристичні, спортивні послуги, в тому числі й для іноземних туристів. Зростає зацікавлення населення щодо заняття різноманітними видами туристичної діяльності.

Перевагою для розвитку туристичної галузі в регіоні є висока середня щільність населення, яка, на відміну від загальноукраїнської, має тенденцію до зростання. Так, на 1979 р. пересічна густота населення складала біля 95 ос./км², а вже у 2001р. вона перевищила 101 ос./км². Додатковим сприятливим чинником для розвитку туризму у регіоні повинні стати невеликі відстані між населеними пунктами, а наявне транспортне сполучення дає можливість розвивати спільні міжрайонні та міжміські туристичні програми, основу яких складають подібні природні та історико-культурні особливості.

Наголосимо, що економіка Івано-Франківщини репрезентована широким спектром галузей матеріального виробництва, а саме: сільське та лісове господарство, промисловість, будівництво, транспорт, зв'язок, а також нематеріальна сфера, що визначає базу для розвитку туристичної індустрії та забезпечення основних потреб туристів у товарах та послугах. Домінуючу для розвитку туризму відіграє на сьогодні Івано-Франківськ, проте подальша динаміка області вимагає пришвидшеного розвитку приміських зон, які в умовах економічних змін повинні стати осередками нового, відмінного від сьогоднішнього, обслуговування прилеглих сільських територій. Для можливостей свого розвитку вони потребують нових функцій та нових інвестицій для збереження історичного середовища, поліпшення їхнього облаштування, розвитку населених пунктів.

Підвищення якості управління територією області та прийняття ефективних рішень у сфері туризму передбачає забезпечення раціонального використання земель населених пунктів і прилеглих до них територій, відповідно до чинного законодавства, сприяє оптимальному залученні мінеральних і рекреаційних ресурсів та об'єктів культурної спадщини, захист територій від несприятливих природних явищ, запобігання виникненню техногенних аварій тощо. Для повноцінного розвитку, райони та міста області повинні мати розроблені та затверджені Стратегії розвитку, Генеральні плани розвитку населених пунктів, провести грошову оцінку земель. Особливу увагу слід звернути на населені пункти, що віднесені до курортних територій. Необхідно завершити роботи зі встановлення меж, розробки та затвердження генеральних планів курортів, корегування містобудівної документації населених пунктів курортних територій [6, с. 12-15].

Прискорений розвиток туристичної індустрії приміських зон Івано-Франківська вимагає швидкого становлення туристичної інфраструктури, нарощування соціально-культурного потенціалу, розвитку інженерно-транспортного комплексу. Це створить сприятливі умови для формування конкурентоспроможного туристичного продукту регіону. Івано-Франківська область має добрі комунікаційні зв'язки із зовнішнім середовищем. Територія області входить у зону розвитку міжнародних транспортних коридорів.

Регіон дослідження характеризується відносно високою щільністю та загальною експлуатаційною довжиною залізниць. На 2005р. їхня загальна протяжність становила 494км. Основним залізничним вузлом Івано-Франківської області є м. Івано-Франківськ, де сходяться залізничні маршрути шести напрямків. Курсують міжнародні потяги, що забезпечують пряме сполучення області із Білоруссю, Польщею, Росією, Молдовою. Густина залізниць – 34,5км на 1000км. Область має автобусне сполучення з низкою міст Молдови, Польщі, Словаччини, Чехії.[6, с. 65-67]

Протягом останніх п'яти років в галузі залізничного транспорту відчутні позитивні зрушення. З року в рік зберігається чітка тенденція до збільшення обсягів перевезень, покращуються основні показники рухомого складу, продовжується робота з реконструкції та відновлення залізничних вокзалів області. Для повнішого та якіснішого обслуговування пасажирів організовано курсування потягів “Івано-Франківськ-Харків”, “Івано-Франківськ-Мінськ”, “Чернівці-Ужгород”, присвоєно статус швидкого потягу “Івано-Франківськ-Київ”. У 2006р. започатковано сполучення рейковим автобусом за маршрутом Львів-Ворохта. В області проведено капітальний ремонт та реставрацію залізничних вокзалів у містах Івано-Франківськ, Галич, Рогатин, Коломия, Яремче, Долина, реконструйована більшість посадкових платформ [6, с. 78].

В стратегічних підходах, які проводить обласна державна адміністрація, чітко вираженим є курс на розвиток туризму в Прикарпатті, що неможливо без діяльності ОКП “Міжнародний аеропорт Івано-Франківськ”. В області розташовані летовища та аеропорти місцевого значення, а саме у містах Коломия,

Косів, Снятин, Городенка, які можна на майбутнє використовувати для туризму. Тому, виходячи із потреб різнобічного поступу туризму, провідним для регіону стане розвиток авіаційного виду транспорту і використання можливостей Івано-Франківського міжнародного аеропорту, а також використання місцевих летовищ для спортивно-рекреаційних цілей.

Однак відзначимо, що у приміських зонах, недостатньо розвинена мережа мотелів та придорожніх закладів. Не передбачені паркувальні майданчики для автомобільного транспорту на шляхах туристичного значення, не впорядковані, або й відсутні місця для паркування при об'єктах туристичного відвідування, а також у місцях панорамного огляду краєвидів. Більшість наявних дорожніх знаків та вказівників не враховують потреби іноземних туристів, що подорожують автошляхами області, оскільки подаються винятково українською мовою. Відсутність вказівників та дорожніх туристичних знаків до об'єктів сервісного та туристичного обслуговування не сприяє та не полегшує пересування туристів на автомобільному транспорті дорогами області.

У галузі зберігається позитивна тенденція зростання обсягів послуг зв'язку, підвищення ефективності діяльності відповідних підприємств. Функціонують всі сучасні види комунікацій: електронна пошта, мобільний зв'язок, мережа Internet тощо. Щорічно збільшується ємність місцевої телефонної мережі за рахунок введення нових та модернізації діючих телефонних станцій. Спостерігаються зміни в розвитку телефонізації приміської зони. Вирішенню проблеми телефонізації сприяє розвиток стільникового (мобільного) телефонного зв'язку.

Отже, територія Івано-Франківська з прилеглими зонами займає важливе місце у транспортному сполученні як самого регіону, так і України, загалом. Особливістю положення Івано-Франківщини є важка її доступність для мешканців центральних і південно-східних областей України та відносно легка доступність для відвідувачів із Польщі, Румунії, Словаччини, Молдови та Угорщини.

Транспортна та комунальна інфраструктури характеризуються низьким рівнем розвитку єдиної транспортної мережі та просторової єдності, придорожного сервісу та інформаційного облаштування, переобтяженням транспортом, нестачею доріг з твердим покриттям у сільській та гірській місцевостях, незадовільним станом дорожнього покриття та безпеки дорожнього руху, що погіршує доступність до туристичних ресурсів, знижує мобільність туристів та якість регіонального туристичного продукту [6, с. 48]. Транспортна система потребує підвищення конкурентоспроможності шляхом доведення її до міжнародних вимог і стандартів. Технічний стан інженерної та комунальної інфраструктури Івано-Франківщини знаходиться у неналежному стані, адже більшість гірських територій не забезпечена водопостачанням, каналізаційні мережі є нерозвинутими, що негативно впливає на санітарно-епідеміологічний стан цих територій. Аналіз стану динаміки соціальної інфраструктури свідчить, що вона забезпечує певний рівень задоволення соціально-побутових потреб населення та туристів. Все ж, майже за всіма показниками її розвиток відстає від нормативних. Особливо відчутним це відста-

вання є у сфері побутових послуг, громадського харчування, розвитку системи комунікацій. Для реалізації нових проектів доцільним стає використання наявної інфраструктури, яка зараз завантажена недостатньо. Необхідні сучасні її елементи будуть впроваджуватися як складові частини інвестиційних проектів. Для адаптування об'єктів туристичної мережі у європейську систему необхідно передбачити розширення можливості підключення споживачів у сільських районах до мережі Інтернет і створення технічних умов, в тому числі з використанням супутникових систем передачі інформації. Потребують своєї особливої уваги також питання, які заважають формуванню позитивного іміджу регіону як туристичного, а саме: захист річок, потоків та водойм від засмічення і забруднення промисловими та побутовими стоками; реконструкція і капітальний ремонт діючих очисних споруд та будівництво нових у населених пунктах, на підприємствах, де вони відсутні або малопотужні; облаштування наявних і нових сміттєзвалищ згідно із вимогами екологічної безпеки та санітарно-гігієнічними нормами; вирішення проблеми збору, утилізації та переробки побутового сміття у сільській місцевості.

Висновки та рекомендації. Отже, розвиток туристичної інфраструктури Івано-Франківської області та приміської зони м.Івано-Франківська на перспективу передбачає вирішення різноманітних завдань, із яких найважливішими видаються наступні: запровадження системи просторового планування розвитку території для мінімізації негативних наслідків від діяльності в сфері туризму; рівномірна розбудова закладів розміщення та харчування з різним рівнем обслуговування; спорудження рекреаційної, культурно-розважальної та спортивної інфраструктури, що спрямована на конкретних споживачів; підтримка, управління та розвиток туристичними шляхами; розбудова туристичної інфраструктури в межах заповідних територій; регіоналізація інфраструктури (використання автентичних елементів регіону при проектуванні та облаштуванні туристичних об'єктів); ширше використання атракцій регіону для потреб туристів; покращення доступності для осіб з обмеженими можливостями та літніх людей.

1. Гетьман В.І. Сучасний стан і перспективи розвитку курортної справи курортної справи в Карпатському регіоні: матеріали Міжнар. конф. ["Гори і люди"], (м.Рахів, 14-18 жовт. 2002 р.) – Рахів: 2002. – С. 39-41 2. Ділова Івано-Франківщина: презентаційний альманах Івано-Франківської області рейтингове видання / [Б.Гаврилів, І.Осташук, М.Данилюк, Г.Соляник]. – Івано-Франківськ: 2009. – 307с. 3. Закон України "Про внесення змін і доповнень до Закону України "Про туризм" від 18.11.2003 року. 4. Івано-Франківська область: географічний атлас: [редкол.: Й.Р.Гілецький та ін.] – К.: Мапа, 2005 – 20 с. 5. Інформаційно-керуючі системи розвитку рекреаційних територій в умовах екологічних обмежень на прикладі Івано-Франківської обл.: Зб. наук. праць / О.Адаменко. – К.: 1994. – с.107-108. 6. Стратегія розвитку та маркетингу туризму Івано-Франківської області до 2015. – Івано-Франківськ, 2007. - 222с. 7. www.tourism.gov.ua 8. www.aedif.if.ua